

Kennis en visie: het vak van de architectuurhistoricus

In dit speciale nummer van het *Bulletin* staan de architectuurhistoricus en zijn vak centraal. Er wordt ingegaan op de uitdagingen, maar ook op de marges van het vak; op specifieke aspecten en begrippen, én op de verbreding en het uitwaaiëren van het vakgebied. De rol en betekenis van de architectuurhistoricus in de monumentenzorg en voor het cultureel erfgoed worden behandeld, maar ook de verwante discipline der bouwhistorie. In de recensies wordt aandacht besteed aan de tentoonstelling 'Strijd om de stad', en aan publicaties over stedenbouw en landschap, over hedendaagse traditionele architectuur, en over de traditie van een groot architectenbureau. Kennis van en visie op de architectuur(geschiedenis) in brede zin dus.

Een belangrijk aspect en tegelijk een integrerende vraag die in dit nummer meermaals aan de orde komt is die van de actualiteit van het vak. Architectuurhistorici die in de afgelopen drie decennia bij de afdeling Bouwkunst van de opleiding Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht (UU) zijn opgeleid door Rob Dettingmeijer, zijn bekend met deze vraag. Een van diens mede-initiatiefnemers van de cursus *Bouwkunst & Actualiteit*, Roland Blijdenstijn, omschrijft die cursus in dit *Bulletin* als een "poging om [...] studenten een bredere blik te gunnen op het gewone gebouw in de stedelijke structuur. Door bouwkundige tekeningen over het eigen gebouw aan de Drift te leren 'lezen' en door te analyseren hoe dit gebouw in de loop der tijd was ontstaan, moest studenten het besef bijgebracht worden dat architectuur vooral geen statisch gegeven was. Dat gebouwen niet alleen bestaan uit mooie gevels, maar dat zij door vaak eeuwenlang gebruik aan veranderingen onderhevig zijn. De hierdoor ontstane bouwsporen vertelden hun eigen verhaal en zouden daarom niet weggerestaureerd of naar een oudere toestand gereconstrueerd moeten worden, zoals toen nog niet zelden het geval was". Generaties studenten zullen zich herinneren hoe moeilijk het was om een gebouw of ontwerp echt te leren lezen, om de kennis vervolgens te verwerken en te gebruiken voor een visie op een onderwerp, op besluitvorming en ontwikkeling of voor een kritisch commentaar.

In de afgelopen dertig jaar zijn ook grote veranderingen opgetreden in de monumentenzorg, waar veel architectuurhistorici en oud-studenten van de UU werkzaam zijn. Monumentenzorg is allang niet meer zo 'overzichtelijk' als vroeger, door oprekking

en verbreding van tijd en schaal, door het voortschrijdend inzicht en de kennis van materiaal en techniek, en een door overheid of maatschappij gedicteerd definiëren van culturele identiteit en cultureel erfgoed. Ook de actuele bouwopgaven zijn niet meer overzichtelijk te verdelen in nieuwbouw en restauratie/renovatie. Uiterlijk aan het begin van hun eigen bouwpraktijk beseffen studenten Architectuur dat de grootste, en waarschijnlijk ook moeilijkste, opgave ligt in de bestaande context en zijn geschiedenis en betekenis voor de samenleving. De architectuurgeschiedenis is dus springlevend; de opgaven en onderwerpen liggen voor het oprapen. Maar is de architectuurhistoricus zich daarvan bewust? In enkele bijdragen van dit *Bulletin* wordt kritisch op deze vraag ingegaan. Heeft de discipline wel genoeg interesse in haar eigen geschiedenis en betekenis? Is de onderzoeksagenda 'met zijn tijd meegegaan'? Is het vak voldoende vertrouwd geraakt met nieuwe media en hoe verhoudt het zich tot de visuele cultuur? En is de interdisciplinaire samenwerking, zoals met de bouwhistorici en ontwerpers, ook op academisch niveau voldoende doorgedrongen?

Op het omslag van dit *Bulletin* staan twee foto's van het stationsgebied in Utrecht, de Catharijnetoren (1986) aan de voorzijde en een luchtfoto van de Utrechtse Jaarbeurs (1960) aan de achterzijde. Het gebied rond Hoog Catharijne heeft vaak centraal gestaan in het onderzoek van Rob Dettingmeijer, zoals bijvoorbeeld in een artikel in *Archis* (1986) over de ontwikkelingen in het Jaarbeursgebied, dat wij samen schreven. Ook in het huidige 'Rietveldjaar' is de Jaarbeurs weer actueel. Het gebouw op de voorgrond van de luchtfoto is de door Rietveld (mede) ontworpen Julianahal, een belangrijk voorbeeld van zijn late oeuvre. Zo is de geschiedenis van ons eigen onderzoek ook weer belangrijk geworden voor de kennis en de visie op ons huidige gezamenlijke project *Rietveld's Universe* (tentoonstelling en publicatie oktober 2010).

De redactie en de auteurs dragen dit nummer op aan Rob Dettingmeijer, bij zijn afscheid als universitair docent van de afdeling Bouwkunst van de UU.

Namens de redactie,
Marie-Thérèse van Thoor